

Knudhule Vandrerhjem bygget 1936 af præsten

Forslag om Wienberg-vej eller en Wienberg-plads i Ry-området - Skulle opkaldes efter stifteren af Knudhule, pastor Ernst Wienberg

- Den slags bruger vi ikke, hedder det fra kommunen

Det er en naturens perle, Tulstrup, beliggende ved Knudsø nær Ry. Ved søen ligger Knudhule, bygget i 1936 af sognepræst Ernst Joseph Wienberg, Tulstrup. Knudhule hed oprindeligt Tulstrup Ungdomsherberg, senere Tulstrup Vandrerhjem eller Knudhule Vandrerhjem. Pastor Wienberg udskrev en konkurrence om et godt navn til vandrerhjemmet, og en "gammel" kone fra Tørring vandt 25 kr. for at foreslå navnet Knudhule - efter den lokale røverhøvding Knud! Det er forklaret nærmere i et interview med Elly Wienberg længere nede på siden. Vandrerhjemmet blev indviet 28. juni 1936. Pastor Ernst Wienberg havde forud for indvielsen lagt stor energi i at få dette vandrerhjem etableret. Det skete i samarbejde med skotøjshandler Hauge og andre initiativrige personer. De havde fået samlet ca. 10.000 kr. ind til opførelsen. Ideen havde Wienberg fået fra rejser rundt i Tyskland, hvor vandrebevægelsen allerede var etableret.

Vandrerhjemmet blev under krigen 1940-45 beslaglagt af tyskerne i flere omgange. Først de tyske flyvere, der var udstationeret på flyvepladsen ved Gl. Rye. I 1943 var det en transportkolonne, der krævede huset til sin rådighed. Ved krigens slutning var Knudhule lejr for tyske flygtninge. Det var senere Røde Kors, der overtog faciliteterne, hovedsagelig med indkvartering af flygtninge fra de baltiske lande, Polen og Rusland.

Knudhule Vandrerhjem, nu "Knudhule Badehotel", har en beliggenhed, der er ganske enestående, med direkte udsigt til Himmelbjerget og med en fantastisk strand.

Nu har ejerne besluttet, at det kun skal hedde »Knudhule« med tilføjelsen *Badehotel* - ikke *vandrerhjem*. På Knudhule er i dag rige muligheder for overnatning, kongresarrangementer og fester. Der er festsale, spisesale, mange værelser og en række hytter.

Vi i familien har flere gange holdt sammenkomster på Knudhule, og kan bl.a. fortælle, at det fantastiske køkken altid serverer første klasses mad. Det roses viden om og er faktisk et helt kapitel for sig. Og naturligvis glæder vi os alle over den utrolige natur ved den herlige bade- og bådstrand med udsigt til bl.a. Himmelbjerget, naturens eget kunstværk.

Knudhule, før vandrerhjem, nu Badehotel

Vægmalerier - kun et minde...

Jeg kan huske fra min barndom, at der var en serie flotte vægmalerier i den store spisesal på Knudhule. Denne sal hedder i øvrigt »Wienberg-stuen« i dag. Der er vist desværre ikke gemt fotografier overhovedet af disse billeder, der illustrerede et gammelt sagn om Grev Gert - den kullede greve - der sænkede sin pengeboks i Knud Sø - og forskellige andre billeder fra egnen af historisk og sagnlralter. Virkelige malerier, der satte fantasien i sving - der var krigere, barske soldatersvende og sky heste og vogne, mens Grev Gerts pengeboks blev slynget ned ad bakken, hvor den havnede i Knudsø i et kæmpe plask... Skulle nogen ligge inde med billeder af disse malerier, vil jeg være ubeskriveligt glad for at låne dem til kopiering. Og hvem var mon kunstneren, der lavede disse malerier? Det afsløres også i interviewet med Elly Wienberg længere nede på siden, at kunstneren skulle hedde (Carl) Fischer og malerierne skulle være udført omkring 1949.

Mindeplade ved hovedindgangen

På en sten ved hovedindgangen kan gæsterne se en mindetavle for vandrerhjemmets skaber, pastor Ernst Joseph Wienberg. Der er stadig fem direkte efterkommere efter pastor Wienberg, og det er på deres initiativ foreslået over for Skanderborg Kommune at opkalde en gade, vej eller plads efter manden, der i sin tid skabte Knudhule Vandrerhjem.

Dette ungdomsherberg, som var det første etablerede vandrerhjem i landet, har haft og har stadig stor betydning for området.

Idéen om at opkalde en vej eller plads efter Knudhules skaber blev i sin tid positivt modtaget fra kommunal side - det var Ry Kommune - men nu er interessen derfor kølnet en del. På forespørgsel hedder det fra kommunen, at man ikke bruger at opkalde efter kommunens beboere. Jeg mener dog at kunne finde over en halv sans veje med personnavne i Ry...

Ernst J. Wienberg - præst i Alling-Tulstrup 1931-39

Præsten, der tog initiativ til Danmarks første etablerede vandrers hjem:

Glimt fra

Wienberg-slægtens historie:

Elly og Ernst Joseph Wienberg, præstepar i Tulstrup ved Ry

**- samt Carl Christian Wienberg,
Haderslev**

Ernst Joseph Wienberg var født 16. november 1894 i Sønder Balle, Hoptrup sogn. Hans forældre var missionssekretær i Breklum, lærer Christian Frederik Wienberg og Maren Nicoline Holm. Ernst Joseph Wienberg blev gift med Elly Hesselhøi Hansen i Dalum Kirke 22. september 1931. Han døde efter kort tids sygdom på Silkeborg Sygehus 14. oktober 1939 og blev begravet i Odense 20. oktober 1939.

Elly Wienberg blev gift med lærer Per Sørensen i 1947. Han havde siden 1935 været lærer i Jaungyde (oprindeligt stavet Javngyde).

Elly Hesselhøi var født i Odense, Sct. Knuds Sogn 1. januar 1909 og døbt i Sct. Knuds Kirke 7. februar 1909. Hun døde 21. januar 1985 og blev begravet fra Brønshøj kirke fredag den 25. januar 1985.

Pastor Wienbergs far skrev bl.a. »Sønderjyllands indsats i Verdensmissionen«. Selv deltog Ernst Wienberg i 1. verdenskrig, fra 1916 som løjtnant i infanteriet, fra 1917 som

flyverløjtnant.

Efter krigen var han landbrugselev og kom på Dalum Landbrugsskole. Han kom i IM i Odense og der traf han Elly Hesselhøj, sin tilkommende hustru.

Ernst Wienberg blev indsat som præst i Alling-Tulstrup 12. oktober 1931. Han søgte, som han selv udtrykte det, at være præst for *alle* i sognet; han gik meget på husbesøg, samlede unge og ældre i præstgården. Tillige blev han ofte brugt som taler rundt i landet, og han ledede et basunorkester, som tog med ham ud til møder og spillede i Alling og Tulstrup kirker.

Specielt huskes han og hustruen for indsatsen med vandrerhjemmet Knudhule. Han kendte »vandrefuglebevægelsen« fra Tyskland, og da han fik mange henvendelser fra spejdere, ungdom og turister om indkvartering på den smukke Ry-egn, besluttede han at oprette vandrerhjemmet.

Hans værk, som nævnt, et praktisk monument over egnens sognepræst, Tulstrup Vandrerhjem, »Knudhule Vandrerhjem«, blev indviet 28. juni 1936 og hed i starten Tulstrup Ungdomsherberg. Det var det første etablerede vandrerhjem her i landet. Da pastor Ernst Wienberg døde i 1939, efterlod han fire små børn – og et femte var på vej. Familien boede på Knudhule til 1947.

De fem børn er: Martha Elisabeth (Marlis), Karl Erik, Frederik Kristian (Fredo), Anna Marlene (Lene) og Ernst Johannes (Johs.). Den yngste blev adopteret af ægteparret Charlotte og Ejnar Larsen, Skovsrod.

Det skal lige nævnes, at efterfølgeren i embedet i Alling-Tulstrup (9. februar 1940 til 16. september 1964) i Tulstrup Sogn blev pastor Erling Bolwig.

Christian Frederik Wienberg og Maren Nicoline Holm

I 1890, da Christian Frederik Wienberg var 27 år, tog han lærereksamen i Haderslev. Han blev straks ansat i Gettorf ved Kiel. - Det hørte jo under Tyskland.

Sognets arealer ejedes for største delen af rige godsejere, under hvis herredømme store skarer af fattige arbejdere trællede for en ringe løn. Der var meget drikkeri - og lille kirkesøgning - derfor ønskede man en afholdsmand som lærer.

Christian Frederik skulle undervise de små børn. Der var 88 i klassen. Den fordrukne forgænger havde ikke lært dem noget.

»Det var mig en stor fornøjelse at arbejde med alle disse kære små«, sagde han.

Der var en stor fattiggård i Gettorf for forsømte børn. Her holdt Christian desuden søndagsskole. Lønnen var for lille til, at han kunne gifte sig.

Privatskole

»Da ønsket om et eget hjem vågnede i mig i begyndelsen af 1891, kom Gud mig venligt i møde og gav mig nye indtægtskilder. De fornemste herskaber i byen bad mig om at starte lille privatskole i deres hjem«, fortæller han.

21. maj 1891 blev han gift. Christian besøgte alle sine små børns forældre. Mange hjem var fattige; mødrene havde ikke tid til at tage sig af børnene - mange var underernærede. Deres skolemad bestod af tørt rugbrød med sirup på. Hertil drak de vand.

Nicoline begyndte at lave en ret *varm mad* til børnene. Christian sørgede også for *tøfler* til børnenes våde fødder.

»I Gettorf skænkede Gud os vore to første børn. Hvor var det et ubegribeligt under for mig, at disse små levende væsener var mine børn! Det største under er dog barnet«, skriver Christian Frederik Wienberg.

Knudhule

Interview med Elly Wienberg

Udført som stileopgave
i Ry Kommunale Mellem- og Realskole
af *Anne-Mette Nietzsche*

"

- *Hvornår blev vandrerhjemmet oprettet?*

- Det blev oprettet i 1936 af pastor Wienberg, som havde ideen fra Tyskland. Det var et af de første i landet, der blev opført med det ene formål at tjene som vandrerhjem.

- *Hvor mange mennesker kommer her cirka om året?*

- Der er cirka 5000 overnatninger om året.

- *Er det alle mulige folkeslag, eller er det kun folk fra Europa?*

- Det er både folk fra Indien og Amerika; men det er hovedsagelig folk fra Tyskland og England.

- *Er det en speciel slags mennesker, der kommer her?*

- Nej, der kommer alle mulige mennesker her, men dog mest skolebørn.

- *Den offentlige restauration har den altid været der?*

- Den offentlige restauration har altid været på Knudhule; den er hovedsagelig for strandens folk; men her kommer også mange unge.

- *De flotte malerier på væggene i spisestuen, hvem har malet dem og hvornår?*

- De historiske malerier blev malet for tyve år siden af en kunstner fra Århus, som hed Fischer. De er malet på grundlag af Johannes Terkelsens sagn og forestiller dels udsigten fra vandrerhjemmet ned over Knudsø, med præstegården, Knud- og Ravnsø, Jaungyde gamle skole, som blev nedlagt sammen med tre andre skoler, da Knudsøskolen blev bygget, og så vandrerhjemmet, og dels »Den kullede greve«, der i 1340 kom sydfra og ville slutte i Tulstrup kirke, og så på venstre væg ruinerne i Øm Kloster.

- *Hvor meget hjælp har I til at drive vandrerhjemmet?*

- Vi har en havemand og syv hjælpere i køkken og restauration.

- *Investeringer?*

- Tiden kræver en del goder på et vandrerhjem. Der kræves f.eks. toilet, centralvarme og varmt vand. Vi har i løbet af ganske få år investeret omkring 72.000 kr.

- *Hvorfor hedder stedet »Knudhule«?*

- Da vandrerhjemmet blev bygget, ville Wienberg finde et godt navn og han udskrev en konkurrence med en dusør på 25 kr. En gammel kone fra Tørring kom og sagde: "Jeg synes du skulle kalde det Knudhule, efter en gammel røver, der havde sin hule her på hulvejen til Siim. Nu hedder mange steder her på egnen noget med Knud, så hvorfor ikke stedet her". Det syntes præsten var en god ide, så damen fik sine 25 kr. og vandrerhjemmet sit navn.

- Der er mange steder omkring Knudsø, der hedder noget med Knud. Det er et sjovt sagn - hvis det er et sagn. Det er nemlig aldrig bevist, at Knud levede her på stedet. Måske har nogen gået gennem skoven ved aftenstid og har set en skygge. Har det været et menneske med en livlig fantasi, så ligner hvert træ et uhyre! Man nærrede på den tid en næsten panisk rædsel for uhyrer og røvere. Det var sådan at hver egn, næsten da, havde deres uhyrer eller røvere.

Knudhule styres stadig af fru Wienberg og hendes nuværende mand, Per Sørensen, der har været lærer ved Jaungyde skole og Knudsøskolen, men nu er pensioneret.

"

Elly og Ernst Wienberg - præsteparret, der etablerede vandrerhjem

Præsteparret, der etablerede Knudhule

Ernst Joseph Wienberg

og tiden med Knudhule

1895 – Ernst Joseph Wienberg født i Flensborg af danske forældre.

1914 – Student, meldte sig til militærtjeneste.

1918 – Såret, kom til DK, fik tilbudt uddannelse, valgte Dalum Landbrugsskole.

1923 – Gratis måltider i et indremissionsk hjem, mødte her Elly Hesselhøj, 14 år.

1924 – Forlovelse, Elly Hesselhøj 15, han 29 år; 7 års forlovelse, Elly uddannede sig til husmor og værtinde i en stor præstegård (husholdningsskole, højskole, bestyrer af pensionat osv.).

Ernst kom til skade ved træfældning. Rønde studenterkursus, Kbhvn. universitet.

1931 – Giftermål, præstepar i Tulstrup.

1936 – Indvielse af Knudhule – Tulstrup Ungdomsherberg; første pengeindsamling gav 10.000 kr.

1939 – Ernst Wienberg dør. Elly og børnene flytter til Knudhule.

1940 – Johs. født i marts. Ellys mor afgår ved døden. 1. april Karl Erik og Marlis i skole. 9. april tyskerne besatte Knudhule, først flyvevåbnet, derefter transportkompagniet.

I alle årene mødte Elly respekt af modstandsfolk, egnens befolkning og den tyske besættelsesmagt.

1945 – Først ankom østpøriske flygtninge. Derefter ankom flygtninge fra baltiske lande og Polen.

Knudhule slemt hærget, men ingen erstatning ydet.

1947 – Elly og lærer Per Sørensen gift, i kommende år skiftende ansatte eller forpagtere af Knudhule.

1962 – Flyttede til Knudsøskolen, et par år efter til Knudhule.

1971 – Per Sørensen dør, Elly fortsætter arbejdet alene.

1973 – Knudhule solgt, Elly flytter til København, hvor ”pigen fra Odense” havde gode år.

Elly Sørensen døde 1985.

Til høsten

Af Jens Erik Balle

Melodi: Vi er børn af sol og sommer

1 Vi i dag for høsten takke
For det som vi også får.
Vi er ikke alle sammen
Dem som lever af vor jord.
Men vor løn kan også lignedes
Med et godt og frugtbart år,
derfor lad os alle takke,
sige Gud en tak så stor

2 Vi vil mindes gamle dage,
da var høsten nummer et;
her kom alle mand af huse,
det har vi på film jo set.
Der var en som brugte leen,
så kom pigen og bandt op,
så blev negene jo samlet,
Sat i sæt det var da flot

3 Når det så var modnet færdig,
måtte alle hjælpe til,
for der var jo også vejret,
som skul' tages hensyn til.
Negene de blev behandlet
med ærbødighed så stor,
for det var da også lønnen,
som skul' bruges næste år

4 Her i dag er andre tider,
lidt af charmen er gået tabt,
for der kommer en maskine,
som jo hurtigt ordner alt.
Den kan både høste kornet
og den knuser halmen nemt,
og med kornet ja så kommer
der en bil og kør det hjem.

5 Snart er marker atter grønne,
og en ny høst er på vej,
og hvis I derpå vil skønne,
er der nok der glæder mig.
Vor natur den er da herlig,
lad os nyde den hver dag,
og den er jo også gratis,
men det er en anden sag.

J/E

Ovenstående høstsang, forfattet af Jens Erik Balle,
blev sunget i Tulstrup Præstegård ved en sammenkomst
efter høstgudstjeneste i Tulstrup Kirke.

Ernst Wienberg ved Tulstrup Kirke